

It has been proved that the socio-ethical aspect of socialization organically influences on the quality of professional training of a future social teacher and on his becoming as a citizen.

Attention is drawn to correlation of the actual educational activities and socialization which differ in their purposes: 1) the conscious and purposive interference in the process of personality development; 2) the identification and creation of conditions which provide the adaptation of the individual to the social reality and mastering by him the value-normative system of the society and appropriate behavior patterns.

The functions of socialization as a pedagogical factor, which influences on the formation of interaction of individuals or groups in a system of community, have been defined. The functional socialization is gradually getting a systematic, organized, purposive character and is realizing through the use of relevant forms of education and training, the content of which is based on universal and socio-ethical values.

Key words: socio-ethical values, socialization, socio-ethical knowledge, concepts of socialization, socio-educational activities.

УДК 37018.4:37.01342

Короткова Р.І.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕЖИСЕРСЬКИХ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ У МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ЯК КЕРІВНИКІВ ТЕАТРАЛЬНИХ КОЛЕКТИВІВ

У представленому матеріалі розглянуто особливості формування якостей, знань та вмінь майбутнього соціального педагога у роботі з театральним колективом як режисера-організатора сценічної дії. Режисура розглядається як організація людської долі у просторі та в часі й завжди у конкретному прояві. Головною метою діяльності режисера є створення єдності колективу, творчої атмосфери завдяки демократичному стилю керування. Головна функція режисера – творча організація взаємодії між акторами з метою створення гармонійної єдності, що підпорядковується обумовленому ідейно-художньому задуму. Тому майбутньому соціальному педагогу-режисеру необхідно володіти такими навичками та уміннями, як творча спостережливість, творча фантазія та увага завдяки чому відбувається процес образного мислення.

Ключові слова: режисерське мистецтво, елементи сценічної грамоти, художня цілісність вистави, творча спостережливість, фантазія та уява, образне мислення, ритмічний малюнок.

Режисерське мистецтво є творчою організацією усіх елементів вистави з метою створення єдиного, гармонійно цілісного художнього витвору. Це перетворення драматичного твору у виставу. Цієї мети режисер досягає на основі свого творчого задуму, здійснюючи керівництво творчою діяльністю усіх учасників театрального колективу.

У розпорядженні режисера є драматичний матеріал й виконавці. Його завдання – зробити так, щоб п'єса ожила завдяки виконавцям. Режисер повинен перетворити виконавця-артиста в «нову – іншу» людину. Це є головним завданням режисури.

Тому для соціального педагога як керівника та режисера театрального колективу так необхідно оволодіти вміннями, знаннями основ режисури - взаємодії режисера і виконавців. Реалізувати свої знання, свій творчий потенціал, об'єднувати усіх учасників колективу в одній думці, одному почутті, викликати натхненний підйом у творенні вистави, чи театралізованого дійства - саме ця взаємодія вражає та полонить серця глядачів.

Метою даної статті є висвітлення особливостей формування знань та умінь майбутнього соціального педагога як режисера у своїй творчій роботі з театральним колективом в процесі узагальнення досвіду використання елементів сценічної грамоти театральної педагогіки та методології акторської творчості.

Питання застосування театрального мистецтва в освітній діяльності розглядалися як окремі аспекти у працях А.Й. Капської, М.А. Дергач, В.Т. Лисовського

Безперечно, театральне мистецтво відіграє важливу роль у формуванні здібностей та вмінь майбутнього соціального педагога. Воно суттєво впливає на розумовий, естетичний, моральний розвиток особистості, збуджує фантазію, розвиває смаки, сприяє формуванню творчої особистості студента, створює умови для розкриття у кожній особистості впевненості та гідності, відповідальності та свободи, допомагає реалізувати свій творчий потенціал, веде до самоствердження та навчає творчій самовіддачі, допомагає глибше зрозуміти світ прекрасного, розвинути художній смак, робить життя яскравим, багатогранним.

Особливо це стосується у вихованні режисерських здібностей. Адже режисер виконує велику кількість творчих функцій і відповідно цьому повинен володіти відповідною кількістю творчих здібностей. А саме – умінь організувати, зміцнити та надихнути колектив на творчу роботу. Режисура – це організація людської долі у просторі та в часі й завжди у конкретному прояві. Особливість режисури як мистецтва є те, що це

мистецтво колективне і відповідно, у створенні єдності колективу головна мета діяльності режисера.

Художня цілісність вистави виникає в результаті режисерської роботи над створенням творчої атмосфери. На практиці зустрічаються в основному три види керівництва колективом: демократичний, авторитарний, ліберальний. Соціальним педагогам, як майбутнім режисерам-організаторам необхідно врахувати те, що у театральному колективі все побудовано на добровільності, тому авторитарний стиль керівництва, який легко переростає у зайве нав'язування своєї волі, викликає протест й учасники залишають колектив.

Ліберальний стиль протилежний авторитарному. Режисер не користується авторитетом і не спроможний забезпечити нормальною, змістовною роботою кожного учасника.

Демократичний тип керівника має різнопланові якості – м'якість і вимогливість, поступливість і непримиримість тощо. Тому для режисера найкраще використовувати якості демократичного типу.

Об'єднуючим початком вистави є режисер, він ніби диригент і в той же час композитор вистави. Тому так важливо майбутнім соціальним педагогам виховувати естетичний смак, гостре відчуття сучасності. Високий художній смак через пізнання, проникнення в усі види мистецтва.

Глибоке розуміння психології людини має для майбутнього режисера – соціального педагога подвійне значення: по-перше він повинен розуміти психологію актора як людини і як художника, по-друге, психологію героя, якого створює актор.

Творчі здібності, які пов'язані зі специфікою режисерського мистецтва, це, перш за все, творча спостережливість. Могутня сила справжнього мистецтва в тому, що воно здібне розбудити уяву глядача, нерухомі образи перетворює в рухомі, динамічні. І саме в театральному мистецтві людські дії здійснюються акторами наглядно, насправді, при цьому одночасно і в часі, і в просторі.

Щоб відбулось гармонічне поєднання вистави, необхідно привести дії окремих акторів в зумовлене поєднання один з одним. В цьому і полягає головна функція режисера – творча організація взаємодії між акторами з метою створення гармонійної єдності, що підпорядковується обумовленому ідейно-художньому задуму. Таке поєднання й називається «виставою».

Тому спостерігаючи за життям, майбутнім соціальним педагогам, необхідно виробити уміння фіксувати увагу на різних діях людей, тобто у відповідності з творчою функцією режисера, прагнути зберегти в пам'яті взаємодію і боротьбу між людьми. Наприклад, один просить – інший відмовляє, один погрожує – інший бадьориться, один жаліється - інший втішає тощо. Така взаємодія може відбуватися з більшою кількістю людей і поєднання багатьох дій породжує єдине, що є предметом інтересу режисера.

Суттєвими для режисера є зорові враження, як і для художника, адже на сцені режисер створює непереривний потік «живих» картин, а також слухові враження, уміння відчувати взаємозалежність інтонацій та ритмів мовлення.

Не менш важливим, так як для скульптора, пластичне почуття. Адже режисер ніби виліплює мізансцени. Усі відомі режисери були виключними майстрами з ліплення скульптурно-виразних поєднань людських фігур на сцені.

Отже, усі п'ять чуттєвих органів режисера повинні постійно перебувати у стані мобілізації для активного спостереження та активного сприйняття життя.

Але, головна функція режисера, про що згадується вище, у керівництві сценічною поведінкою актора. Тому і сам режисер повинен володіти здібністю спостерігати життя і як актор вміти пропускати те, що спостерігає через себе та творчо втілювати засобами акторського мистецтва.

Ця здібність необхідна майбутнім режисерам – соціальним педагогам як важливий засіб впливу на виконавця через показ. Не володіючи цією здібністю режисер не зможе нічого показати акторам під час репетицій. Режисерська спостережливість – якість надзвичайно складна але це природньо, оскільки творчість режисера є достатньо складною і багатообразною.

І ще дві здібності, якими обов'язково повинен володіти режисер – це фантазія та уява. Хоча, часто-густо вважається, що ці два слова означають одне і те ж поняття, тому що вони проявляють себе у міцній взаємодії. Ці здібності необхідні художникам усіх видів мистецтв та не тільки мистецтва, а й науки.

Творча фантазія – це здібність комбінувати дані досвіду у відповідності з творчим завданням. Створенні фантазією комбінації, навіть самі фантастичні завжди складаються з елементів даних досвідом. Неможливо створити таку комбінацію яка б навіть в окремих елементах знаходилась за межами досвіду. Наприклад, казкові герої, вони фантастичні, нереальні але нереальні поєднання, внутрішні якості якими їх наділяють та все це зустрічається реальному житті у людей чи тварин.

Таким чином, фантазія призвана комбінувати дані досвіду та її діяльність тільки тоді продуктивна, коли вона поєднана з роботою уяви. Робота уяви складається з того, щоб комбінації створенні фантазією, робити об'єктами чуттєвого переживання. Якщо фантазія – гра розуму, то уява – гра почуття. Обидва процеси відбуваються одночасно у взаємодії та допоможі один одному. Витвір розуму та органів почуття проникають один в одного, переплітаються та зливаються і стають невідірвні.

Так протікає процес образного мислення. Специфіка цього процесу у творчості режисера пов'язана як у процесі режисерських спостережень, так і в процесі режисерського фантазування з участю усіх п'яти органів чуттів.

Образи, які створює фантазія режисера, він у своїй уяві і бачить, і чує, і відчуває пахощі і на дотик, а іноді - і на смак.

До того ж, у своїй уяві він ще й діє у відповідності до обставин, які створює його фантазія. Іншими словами, він подумки призводить в робочий стан свій м'язів апарат, як актор програє всі ролі тої п'єси, яку ставить. Тільки проробивши таку роботу, режисер отримує можливість результатами своєї фантазії захопити акторів та впевнено повести їх за собою.

Важливими режисерськими здібностями є також відчуття часу і відчуття простору в їх динамічному поєднанні та єдності. Ці здібності пов'язані зі специфікою режисерської фантазії та уяви, які допомагають відтворювати життя у її у постійному русі, у мінливому потоці форм.

З цим пов'язано також велике значення відчуття ритму в мистецтві режисера. Будь-яка дія людини або групи людей має обумовлений ритм. Він протікає з тією чи іншою швидкістю (у визначеному темпі), пов'язаний з обумовленим напруженням м'язової та нервової енергії, має визначений ритмічний малюнок. Ритм мають не тільки фізична дія людини, й думки, зародження та згасання почуттів. Свій ритм має фізичне та духовне життя кожної людини.

Відповідно, і все, що відбувається на сцені, також повинно мати свій ритм: кожний діалог, кожний епізод, кожний шматок сценічного життя, кожний герой, кожний рух цього героя тощо. Усі ці ритми переплітаючись взаємодіють і складаються у ритмічний, органічний малюнок вистави. Майбутньому соціальному педагогу як режисеру необхідно оволодіти відчуттям ритму для вирішення головного завдання – перетворення драматичного матеріалу у п'єсу.

К.С.Станіславський говорив: знати – значить вміти.

Майбутнім соціальним педагогам, необхідно це засвоїти та відчути у власній творчій роботі як керівникам - режисерам театрального колективу та як виконавцям.

Отже, підготовка студентів, майбутніх соціальних педагогів як режисерів – організаторів театрального колективу, їх безпосередня участь у театральному процесі відбувається завдяки реалізації творчих надбань, самовдосконаленню, творчому розвитку, що підвищує рівень соціалізації, збагачує професійний досвід та підвищує рівень професійної діяльності.

Використана література:

1. Капська А.Й. *Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю.* – К.: УДЦССМ, 2001. – 228 с.
2. Дергач М.А. *Театральне мистецтво та соціалізація особистості //Соціальна робота в Україні: теорія і практика №3(8).* – К., 2004. – с.57-62.

3. Захава Б.Е. *Мастерство актера и режиссера. Учеб. Пособие для спец. учеб. заведений культуры и искусства. Изд. 4-е искр. И доп. М., Просвещение, 1978. – 334 с.*
4. Лисовский В.Т. *Самодетельные любительские объединения молодежи (методическое пособие). – Л.: ЛГУ, 1988.- 203 с.*
5. Станиславский К.С. *Работа актера над ролью / Константин Сергеевич Станиславский – М.: АСТ:2010. – 480 с. – (Актерский тренинг).*

КОРОТКОВА РАИСА ИВАНОВНА, *Особенности формирования режиссерских знаний и умений у будущих социальных педагогов как руководителей театральных коллективов.*

В представленном материале рассматриваются особенности формирования способностей, знаний и умений будущего социального педагога в работе с театральным коллективом как режиссера - организатора сценического действия. Режиссура рассматривается как организация человеческой судьбы в пространстве, во времени и всегда в конкретном проявлении. Главной целью деятельности режиссера есть создание в коллективе единства, творческой атмосферы благодаря демократическому стилю руководства. Главная функция режиссера – творческая организация взаимодействия между актерами с целью создания гармонического единства, которое подчинено обусловленному идейно-художественному замыслу. Поэтому будущему социальному педагогу-режиссеру необходимо владеть такими навыками и умениями, как творческая наблюдательность, творческая фантазия и представление благодаря чему происходит процесс образного мышления.

Ключевые слова: режиссерское искусство, элементы сценической грамоты, художественная целостность спектакля, творческая наблюдательность, фантазия и представление, образное мышление, ритмический рисунок.

KOROTKOVA RAISA, *Features of formation of the director's knowledge and skills of the future social workers as leaders of theatrical groups.*

The materials presented Features of skills, knowledge and abilities of future social workers to work with theater companies as a director - organizer of the stage action. Directing is regarded as the organization human destiny in space and in time and always in a particular manifestation. The main goal of the Director is to create unity of collective, creative atmosphere thanks to a democratic style of management Main function of the producer – creative organization of interaction between actors with the aim of creating a harmonious unity that obeys a specified ideological and artistic plan. So future social teacher-Director must possess the

following skills and skills as a creative power of observation, creative fantasy and imagination due to the process of imaginative thinking.

Keywords: art director, scenic elements literacy, artistic integrity of the performance, the creative powers of observation, imagination and imagination, creative thinking, rhythmic pattern.

УДК 37. 013. 42: 159.8

Костюшко Г. О.

ЕСТЕТИЧНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНЦІВ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті аналізується зміст естетичних традицій та їх прояв у різних сферах життя українців. Особливості народних естетичних поглядів і смаків українців виявляються від оздоблення житла, предметів побуту, прикрас одягу, іграшок і до різновидів народного мистецтва. Акцентується увага на своєрідному виді народного мистецтва – народній театральній самодіяльності, як найбільш синкретичному щодо формування творчої особистості. В статті також окреслюються форми соціально-педагогічної роботи щодо формування творчої особистості з використанням потенціалу українських естетичних традицій.

Ключові слова: естетичні традиції, народна естетика, творчість, естетичні погляди, естетичні смаки, естетична потреба, мистецтво, театральна самодіяльність, театральні колективи, театральні гуртки, календарно-обрядова творчість.

Із актуалізацією потреби в оновленні всіх сторін життєдіяльності українського соціуму на етапі трансформування його соціально-духовної сфери особливої значущості набуває вивчення творчої складової у формуванні духовності людини. Формування творчої особистості є однією з найбільш актуальних проблем психолого-педагогічної науки і практики. Історичний аналіз причин виникнення духовної кризи та пошуки шляхів її подолання поступово привели наукову думку до необхідності широкого залучення молоді до різних сфер життєдіяльності, розкриття її творчого потенціалу.

Одним із стратегічних завдань, визначених у Національній доктрині розвитку освіти, є створення умов для формування освіченої, творчої особистості громадянина, реалізації та самореалізації його природних